

Levél a szerkesztőhöz.

Tekintetes szerkesztő úr!

Dr. Simon József Sándor ur »A szép mint agyidegtervékenység« című dolgozatának egy »bírálat« y . . . ő részéről jelent meg a »Szemle« megelőző számában, melyben én is mint a »Panaisthesis« philosophiai rendszerének alapítója a támadások egész sorában részesültem.

Előre bocsájtom, hogy csakis azon körülmény, hogy a »bírálat« a M. Ph. Szemlében jelent meg, melynek munkatársa én is vagyok, nem csak mentségül szolgál nekem arra nézve, hogy ezen publikációra egyáltalán reflektálok, hanem egyenesen kényszerít engem ezen lépésre. Engedje meg tehát tekintetes szerkesztő úr, hogy mint megtámadott röviden érintsem azon pontokat, melyek egyenesen reám vonatkoznak.

Azon naiv realistikus felfogás, melynélfogva a fenti bírálat írója a jelenségen és ennek alanyán kívül álló jelentkezőt és létet azzal egészen külsőleg szembeesíti, és a jelenséget annak subjectumától, mint a jelenségben nem adottól megkülömbözteti, a külismereti összehasonlító létfelfogást a nálam fennforgó beltény közvetlen létével összezavarja, melynek állapotaiban sem tevékenységet, sem létet nem talál, a hol az általam is feltüntetett tapasztalatok gazdag tényisorát nem látja, minden tapasztalati alapot tőlem eltávolítván, már magában oly képzettség színvonalát mutatja, mely messze van attól, hogy Kantig emelkedjék. Elmaradottságában távol áll attól, hogy egyáltalán reflektáljon arra, hogy a létnek, melyről tud és beszél, ő benne is a jelenség-

sen« megoldott összefüggését. Egyszerűen azért, mert a gondolásnak a tétel, ellentétel és összetétel mankóin való járását avult superstíciónak tartom, melyet a lélektannak csak némileg mélyebb ismerete egyszerűen eloszlat. Ilyen abstract »gondolásból«, mely concrete sehol sincs, semmit sem lehet levezetni, legkevésbé a törvényeke'.

4. A középeset valóságát talán nem kell feszegetni. Trendelenburg maga, kire N. úr annyit hivatkozik, legjobban cáfolgatta. Hogy valaki ember vagy nem ember, azt értem; de hogy ember is nem is egyszerre, azt az én eszem nem fogadja be. A concretista ész talán más szerkezetű, mint a positivistáé.

5. N. úr tanát az ítéletekről és következtetésekről most is tökéletesen tévesnek tartom s olyanoknak, melyet iskolákban az ifjúság megzavarása nélkül tanítani nem lehet. Kifogásai a szakértők előtt, kik művét olvasták, bizonyára tarthatatlanok. Ha Nemes úr tanának helytelenségét nem bírja belátni, olvassa el csak Lindner-Klamarik idevágó világos fejtegetéseit. Azokból sokat tanulhat logikája 2-ik kiadása javára.

Ennyit akartam megjegyezni »összefüggésben«, a mint Nemes úr kívánta, nem csillagos jegyzetekben, melyek a dolgot elmérgesítenék. Különben legyen N. úr azon tagadásában boldog, hogy logikájának »sok gyengéje« nincsen; én többé nem zavarom nyugalmában. De gondolja meg: Sapientis est consilium mutare in melius.

Böhm Károly.

ben mint olyanban adva kell lenni, és hogy máskép absolute semmi sincs adva számára, hogy a lét utolsó ízben tehát csakugyan mint beltény, mint beljelenség, mint a bellét egy alakja demonstrálandó. Még távolabb áll tehát azon színvonalról, melyen az ezen kérdésből eredő bonyodalmak megoldása megkísérik. Es ez philosophiám kiinduló pontja. Részletes fejtegetéseimben, melyekkel ezen pontot p. o. még ez évbeni bírálatomban a Kant-féle philosophia elégtelenséget és a megoldás egyedül lehetséges útját kimutatni igyekeztem és az ez irányban megkísérett további demonstratióim részleteihez és azok érdeméhez ilyen író egyáltalán nem is szólhat, mert az eddigiekből kifolyólag, a mit önvallomása is megerősít, szükségkép az csak »boly« az ő fejében.

Kimondhatatlan felületes realistikus »fogalmait« most már egyszerűen a tárgy alaplétevel azonosítván, a szellemi tény és az agytevékenység közti azonos létbeli összeférhetlenséget constátálja a formalis logika alapján, és fogalomszegénységének régi kicsépeelt szalmáját rendbehozandó (az ő »fogalmaira« hivatkozik folyton és az »auctoritásra«) mulattatóan egész tudományos komolyság színét öltvén, iskolamesteri módon végleg eldöntő tárgybéli ítéleteket vél alkothatni! Ilyen naiv tompasággal nem közeledett még ember ily sublim kérdésekhez! Valóban, ha az eddig általam írottak után valahol olyan trivialitásokat ignorálhattam volna, mint a milyeneket ő ellenemben felhoz, akkor valószínűleg azon csaló volnék, minek lenni ő engem a közönség előtt gyanúsít.

Az ilyen előzményekből nem eredményezhetett más mint systemámnak goromba torzképe, és a bírálat ilykép csak travestiává válhatott. Gorombán eltorzítva, sőt feltüntetve van itt alapfelfogásom, módszerem, viszonyom a természettudományhoz, egyszóval minden, — pasquill lett az egész, melylyel szemben komoly érdembeli vita tiszta lehetetlenség.

Másrésről a humoristikus vitát is lehetetlenné tette, mert elég óvatos volt ő magát részemről minden közelebbi érintkezéstől előre is biztosítani, midőn philosophiámat azzal gyanúsítja, hogy azok közé tartozik, melyeket »mystifikálási szándékból« »találnak fel.« Egy »vagy«-gyal megelőzi a szót és azt írja utána: »már olyan is akadt«, de ezen itt kiemelt pontnak »vagy«-gyal összeköltött kételkedő alakja és a dolgozat más idevágó helyeinek, — melyet itt részletezni nincs helyem — tekintetbe vétele is kétségtelenné teszik a tényállást. Jól tudta azt, hogy célzatosan ilyen gyanúsítást emlegető ellenféllel szemben megszűnik a vita. Valóban nem tudom mit csodáljak itt inkább, a támadás otrombaságát vagy annak perfiditását.

*De ily nagyhangon
monszájjal se szólhat
még ember mint Schmitt*

Ezek után minden netáni pharisäikus mosakodását vagy új pasquillszerű támadásait figyelmen kívül kell hagynom.

Fogadja tekintetes szerkesztő úr nagyrabecsülésem és kiváló tiszteletem kijelentését, melylyel maradtam

Zombor, 1884. évi október 5-én.

alázatos szolgálja

*Schmitt Jenő.**

ADATOK A „MAGYAR PHILOS. SZEMLE“ TÖRTÉNELMÉHEZ.

Egy embernek, ki élte egyik kedvenc eszméjétől megváltik, meg lesz talán engedve, hogy a válás percében az eszme felvillanásáról, annak megvalósításáról, fejlesztéséről s jövőjéről néhány őszinte szót intézzen azon közönséghez, mely három éven át erkölcsileg s anyagilag támogatta s őszinte szót azokhoz is, kik a magyar philosophia palástjába burkolva, mint annak talán öntudatlan ellenségei ellene dolgoztak személyes a l a p t a l a n a m b i t i ó j u k m i a t t. Jó lesz, ha irodalomtörténeti adatokat kedvelő közönségünk egy szerény vállalat történelmi előzményeivel is megösmékedik.

A »M. Philos. Szemle« eredetét a »philosophiai társas körből« vette, melynek akkori jegyzője, Harrach József tanár úr következőkép rajzolja a működését.

»Philosophiai társas kör.« Ily cím alatt szövetekezett fővárosunkban mintegy hat év előtt egy társaság, melynek tagjai leginkább tanárok voltak. Vezetésméjükét a philosophiának nagyobb mérvű művelése, irodalmának népszerűsítése, felvirágoztatása képezte. De sajnos, — a nagy buzgósággal megindított törekvés még sem vezetett a reménylett eredményhez. A kör élete rövid idejű volt. Alig tartott tovább egy évnél. Megszünése okát hibás szervezete képezte s így már keletkezésénél magában rejté felozslása csiráit.

Egy philosophiai társaság alakítása a fővárosban egy philosophiai folyóirat szerkesztése céljából s általában a philosophia irodalom művelésére, már régen foglalkoztatta a philosophiával előszeretettel foglalkozókat. E régi vágy főleg tanári körökben folyton megújult s gyorsan talált kifejezésre. Az eszme kivételét többen szükségesnek tartották s idejét is elérkezettnek, miért megbízták Harrach József tanárt, hogy az érdeklődőket társulásra, illetőleg egy értekezletre hívja meg. Ezen értekezletre több meghívott közül az 1876. év okt. 11-én a IV. ker. főreál-

* Ha ... y ... ő ur jelen felszólásra válaszolni s z ü k s é g e s n e k látja, a Szemle kötelessége lesz, az ő válaszát is befogadni. *Szerk.*